

Sygn. akt I CNP 41/07

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący)

SSN Jan Górowski

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi J.P. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 8 marca 2005 r., sygn. akt [...], wydanego w sprawie ze skargi J.P. i J.P. o wznowienie postępowania z wniosku Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Skarbu Państwa przy uczestnictwie Fundacji P. o uchylenie uchwały, zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w W. z dnia 21 listopada 2002 r., sygn. akt [...], po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 5 grudnia 2007 r.,

oddala skargę; zasądza od J.P. na rzecz Skarbu Państwa - Ministra Skarbu Państwa oraz na rzecz Fundacji P. kwotę po 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania wywołanych wniesieniem skargi.

Uzasadnienie

Wnioskodawca – Skarb Państwa – Minister Skarbu wnosił o uchylenie jako sprzecznych z prawem uchwał zarządu „Fundacji P.”. Zaskarżone uchwały podjęte zostały w latach 1998-2000 (dwanaście uchwał). Jedenaście z nich dotyczyło przyznania nagród kwartalnych i rocznych dla członków zarządu, a jedna uchwała tworzyła regulamin przyznania nagród pracownikom Fundacji (uchwała z dnia 1 kwietnia 1998 r.). Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 21 listopada 2002 r. uchylił jedenaście uchwał zarządu Fundacji (wskazanych w orzeczeniu). Sąd ten stwierdził, że wewnętrzne regulacje Fundacji (§ 8 regulaminu pracy zarządu, § 4 ust. 2 regulaminu wynagradzania pracowników Fundacji) nie dawały zarządowi kompetencji do przyznania poszczególnym członkom zarządu wynagrodzenia i zastrzegały w tym zakresie uprawnienie wyłącznie dla Fundatora. Za takim rozstrzygnięciem przemawiał także cel działalności Fundacji.

J.P. i J.P. wnieśli skargi o wznowienie postępowania zakończonego wspomnianym postanowieniem i domagali się zmiany tego postanowienia i oddalenia wniosku Skarbu Państwa.

Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 17 grudnia 2003 r. wznowił postępowanie i uwzględniając obie skargi, zmienił postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 21 listopada 2002 r. w ten sposób, że oddalił wniosek Skarbu Państwa. Sąd ten ustalił, że na podstawie kwestionowanych uchwał wypłacono J.P. i J.P. odpowiednio kwoty 104.673,97 i 105.002,28 zł. Fundacja wezwała b. członków zarządu do zwrotu tych kwot w 2003 r., powołując się na sprzeczność podjętych uchwał z obowiązującymi w Fundacji aktami wewnętrznymi (regulaminem pracy zarządu i regulaminem wynagradzania pracowników). Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżone skargami o wznowienie postanowienie, uchylające uchwały zarządu, w których przyznano skarżącym nagrody pieniężne, narusza ich prawa w rozumieniu art. 524 § 2 k.p.c., ponieważ w związku ze zmianą trybu postępowania (z procesowego na nieprocesowy) pozbawieni oni zostali możliwości wzięcia udziału w sprawie na podstawie art. 510 k.p.c.

W ocenie Sądu, strona powodowa nie wykazała przesłanek nieważności kwestionowanych uchwał przewidzianych w art. 13 ustawy z dnia 5 kwietnia

1984 r. o fundacjach (Dz.U. 1991 r., nr 46, poz. 2003 ze zm.; cyt. dalej jako „ustawa o fundacjach”). Wewnętrzne regulacje obowiązujące w fundacji (regulaminy) nie są przepisami praw w rozumieniu Konstytucji. Kwestionowane uchwały nie były sprzeczne także ze statutem Fundacji, ponieważ statut ten w ogóle nie określał zasad wynagradzania. Ponadto Rada Fundacji, ministrowie nadzorujący i biegli rewidenci oraz inni specjaliści z zakresu kontroli finansowej nie kwestionowali sprawozdań zarządu. Nie naruszono także celu działalności samej Fundacji, ponieważ nagrody dla członków zarządu wypłacano ze środków specjalnych (majątku nie przeznaczonego na wypłaty dla osób poszkodowanych).

W wyniku apelacji Skarbu Państwa, Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 8 marca 2005 r. zmienił zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 17 grudnia 2003 r. i oddalił skargi o wznowienie postępowania. Sąd ten stwierdził istnienie podstaw do wznowienia postępowania w świetle art. 524 § 2 k.p.c. Nie oznaczało to jednak uznania zasadności do skarg o wznowienie postępowania, ponieważ - zdaniem tego Sądu - podnoszone przez obu skarżących argumenty nie miały wpływu na treść wydanego postanowienia. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na to, że organ nadzorujący Fundację wskazywał na brak upoważnienia dla zarządu w zakresie przyznania (na podstawie własnych uchwał) wynagrodzenia lub innych świadczeń związanych z pełnieniem funkcji członka zarządu i w tym zakresie uznał zasadność argumentacji zawartej w apelacji wnioskodawcy. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w świetle istniejącego stanu prawnego i wewnętrznych regulacji Fundacji zarząd miał uprawnienie do nawiązywania stosunków pracy i decydowania o ich treści, także w zakresie dotyczącym przyznawania nagród pieniężnych. Uprawnienie to nie obejmowało jednak stosunków prawnych łączących Fundację – reprezentowaną przez zarząd – i członków zarządu. Wzajemny układ praw i obowiązków w ramach takiego stosunku powodował to, że nie był wykluczony konflikt interesów, prowadzący w rezultacie do naruszenia interesu osoby prawnej. Nawiązując do rozwiązań prawnych przyjętych w takich sytuacjach w innych aktach prawnych (w art. 210 i 379 k.s.k., w prawie spółdzielczym z 1982 r. i ustawie o przedsiębiorstwach państwowych z 1982 r.), wypowiedzi w piśmiennictwie oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego zakresu zastosowania art. 108 k.c. (np. uchwała z dnia 30 maja 1990 r., III CZP

8/90, OSN 1990, z. 10, poz. 124), Sąd stwierdził, że dopuszczalne jest także w sferze działalności organów fundacji analogiczne zastosowanie przepisu art. 108 k.c. Oznacza to w konsekwencji, iż osoba fizyczna, która działa w charakterze organu osoby prawnej, nie może być jednocześnie drugą stroną czynności prawnej chyba, że co innego wynikałoby z przepisów tworzących zakres kompetencji organu tej osoby prawnej lub gdy ze względu na treść czynności, wyłączona byłaby możliwość naruszenia interesu osoby prawnej. W rozpatrywanej sprawie nie zachodzą wyjątki przewidziane w art. 108 k.c. Na dokonywanie wspomnianych czynności prawnych nie zezwalały postanowienia statut Fundacji. Pojawiała się też wyraźna kolizja interesów Fundacji (osoby prawnej) i osób fizycznych wchodzących w skład jej organu (zarządu). Czynność prawna naruszająca przepisy art. 108 k.c. jest nieważna. W związku z tym uchwały zawierające oświadczenie woli Fundacji, trafnie zostały uznane za nieważne. Uzasadniało to ich uchylenie na podstawie art. 13 ustawy o fundacjach, z 1984 r. Zatwierdzenie przez Radę Fundacji i organ nadzorujący sprawozdań finansowych, składanych przez zarząd, nie może być uznane za konkludentne potwierdzenie woli fundatora przyznawania nagród członkom zarządu.

Sąd Apelacyjny uznał za nieuzasadnione kwestionowanie przez skarżących prawnej podmiotowości fundatora. Niezależnie od zmian natury organizacyjnej w obrębie administracji rządowej fundatorem pozostawał Skarb Państwa. Czynności w jego imieniu, dotyczące państwowych osób prawnych (w tym - fundacji, których jedynym fundatorem jest Skarb Państwa), podejmował Minister Skarbu na podstawie art. 5 ust. 1 w zw. z art. 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz.U. nr 106, poz. 493 ze zm.).

W obszernej skardze J.P. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 8 marca 2005 r. wskazywano naruszenie wielu przepisów postępowania, wyszczególnionych w pkt 1a – c skargi w tym .in. art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 321 k.p.c. i art. 382 k.p.c., art. 232 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 224 k.p.c. i art. 3 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. Podniesiono też zarzuty naruszenia wielu przepisów prawa materialnego, wymienionych szczegółowo w pkt 2-6 skargi (s. 2-4 skargi).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424⁴ k.p.c., skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia można oprzeć na podstawie naruszenia prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność orzeczenia z prawem. Podstawą skargi nie mogą być jednak zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Reguły te stanowią podstawową płaszczyznę oceny złożonej skargi i wyznaczają prawny sens i przedmiot postępowania wywołanego wniesieniem tego szczególnego środka zaskarżenia.

1. Przedstawione w skardze i szeroko umotywowane zarzuty naruszenia prawa procesowego (s. 11-20 skargi) nie mogą na pewno prowadzić do wniosku, że zaskarżone postanowienie Sądu Apelacyjnego jest niezgodne ze wskazanymi przepisami prawa procesowego. Należy bowiem stwierdzić, że Sąd może dokonywać subsumpcji samodzielnie na podstawie materiału dowodowego w ramach zgłoszonego żądania. Sąd meriti samodzielnie też decyduje o tym, które fakty są istotne dla rozstrzygnięcia w rozpoznawanej sprawie. Wnioskodawca (fundator – Skarb Państwa) domagał się uchylecia wskazanych uchwał zarządu Fundacji jako sprzecznych z prawem. Nie było żadnych przeszkód procesowych do dokonania oceny prawnej tych uchwał, także z punktu widzenia – analogicznie zastosowanego – przepisu art. 108 k.c. W tej sytuacji za bezzasadne należy uznać zarzuty naruszenia przepisów art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 176 Konstytucji, tj. wyrażonych w tych przepisach zasad konstytucyjnych (równości, prawa do sądu i dwuinstancyjności).

2. W skardze sporo miejsca poświęcono uzasadnieniu tej grupy zarzutów, które – najogólniej biorąc – dotyczą prawnego statusu Fundacji i jej związków prawnych ze Skarbem Państwa (pkt 2 skargi). Wskazując naruszenie grupy przepisów wskazanych w tym punkcie, skarżący formułuje w konsekwencji zarzut naruszenia art. 379 pkt 2 k.p.c. Według skarżącego, Minister Skarbu Państwa nie może być traktowany jako następcą prawny zlikwidowanego urzędu – Szefa Urzędu Rady Ministrów, wykonując swoje uprawnienia fundatora w zakresie kształtowania składu osobowego organów Fundacji (zgodnie ze statutem, członków zarządu miał powoływać Fundator). W rezultacie Fundacja nie ma zdolności prawnej i zdolności sądowej w obecnym postępowaniu (s. 3 i 34 - 35 skargi).

Wbrew sugestiom skarżącego, popartym obszernym wywodem prawnym (s. 20 - 35), nie ma uzasadnionych podstaw do kwestionowania tego, że fundatorem Fundacji P. był od początku i pozostaje nadal Skarb Państwa. Czynności w imieniu fundatora dotyczące tej Fundacji, podejmował Minister Skarbu Państwa na podstawie art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz.U. nr 206, poz. 493 ze zm.). Skarb Państwa jako fundator wskazany został w akcie powołującym Fundację (§ 1). Do czasu zmiany ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tj. Dz.U. z 2001 r., nr 17, poz. 209 ze zm.) w rejestrze tym jako fundatora wskazywano Skarb Państwa. Skoro Fundacja skutecznie powstała i jej fundatorem był (i jest nadal) Skarb Państwa, to trafnie stwierdzono w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że zmiany organizacyjne i kompetencyjne w obrębie administracji rządowej, w tym – likwidacja urzędu Szefa Urzędu Rady Ministrów, pozostaje bez znaczenia dla ustalenia podmiotu wykonującego funkcję fundatora wobec istniejącej Fundacji.

3. W związku z zarzutem naruszenia art. 108 k.c. za bezprzedmiotowe należy uznać wywody skarżącego starającego się wykazać to, że J.P. nie uzyskał statusu pełnomocnika Fundacji w okresie podejmowania kwestionowanych przez Fundatora uchwał zarządu (s. 32 – 42 skargi). Sąd Apelacyjny zastosował bowiem art. 108 k.c. analogicznie w zakresie działalności organów (zarządu) Fundacji. Skarżący mógłby zatem wykazywać jedynie brak uzasadnionych podstaw do zastosowania takiej analogii.

Wskazane w skardze zastrzeżenia w tym zakresie (s. 42 – 44 skargi) nie mogą być uznane za uzasadnione. Trafnie Sąd Apelacyjny stwierdził to, że w zakresie działalności organów statutowych fundacji uzasadnione byłoby odwołanie się do przepisów kodeksu cywilnego, w tym – art. 108 k.c. w celu poszukiwania rozwiązania prawnego w zakresie dokonywania czynności prawnych „sam z sobą”, skoro podobne rozwiązanie wprowadzono *expressis verbis* w sferze działalności organów spółek handlowych, spółdzielni i przedsiębiorstw państwowych. Może to świadczyć o eksponowaniu w polskim porządku prawnym ogólniejszej reguły, zgodnie z którą organy zarządzające określoną osobą prawną nie powinny samodzielnie decydować o wierzytelnościach przysługujących

im wobec podmiotów zarządzanych, a przede wszystkim - o swoich wynagrodzeniach. W judykaturze Sądu Najwyższego dopuszcza się możliwość stosowania wspomnianej analogii w szerokim zakresie (por. np. uchwałę z dnia 30 maja 1990 r., III CZP 8/90, OSNC z. 10, poz. 124; ostatnio – zob. uzasadnienie uchwały z dnia 14 września 2007 r., III CZP 31/07 nieopublik.). Uregulowania zawarte w art. 39 k.c. nie stoją zatem na przeszkodzie stosowania na zasadzie analogii przepisu art. 108 k.c. zakazującego dokonywania pełnomocnikowi czynności prawnych „z samym sobą” do czynności prawnych organu osoby prawnej „z samym sobą”. Przepis art. 108 k.c. mógłby mieć zatem analogiczne zastosowanie w zakresie działalności także fundacji, toteż nie może być uznane za uzasadnione twierdzenie skarżącego, że stanowisko Sądu Apelacyjnego stanowiło w istocie „wyjście poza ustawę o fundacjach” (s. 44 skargi).

4. Czynność prawna dokonana z naruszeniem art. 108 k.c. jest nieważna. Uchwały podjęte przez zarząd Fundacji (objęte wnioskiem wnioskodawcy), przyznające nagrody kwartalne i roczne poszczególnym członkom zarządu, naruszały przepis art. 108 k.c. Istniały zatem wystarczające podstawy prawne do ich uchylenia na podstawie art. 13 ustawy o fundacjach.

Według skarżącego, Sąd Apelacyjny powinien był przyjąć konwalidację wspomnianych czynności prawnych (uchwał) „w drodze zatwierdzenia ich przez organ nadzorczy w postaci Rady Fundacji oraz Ministra Skarbu Państwa i Ministra Pracy i Polityki Społecznej” (s. 3 i 50 – 51 skargi). W uzasadnieniu skargi skarżący wskazuje na dokumenty (sprawozdania Fundacji, uchwały Rady Fundacji zatwierdzających takie sprawozdania), które mają świadczyć o wspomnianym potwierdzeniu przez Fundację zakwestionowanych we wniosku uchwał zarządu. Tymczasem Sąd Apelacyjny trafnie odrzucił możliwość przyjęcia sugerowanego potwierdzenia stwierdzając, że zatwierdzanie przez radę fundacji i organ nadzorujący sprawozdań finansowych zarządu nie muszą być poczytane za konkludentne potwierdzenie woli fundatora przyznania nagród członkom zarządu. Rozwijając argumentację Sądu Apelacyjnego w tym zakresie, można by wskazać też brak podstaw do przyjęcia konstrukcji potwierdzenia także ze strony samej Fundacji jako osoby prawnej. Po pierwsze inny jest zasadniczo cel sprawozdań finansowych i ich zatwierdzeń przez Radę Fundacji. Po drugie,

należałoby także wykazać to czy sugerowany akt potwierdzenia stanowił oświadczenie woli (wyraźnie lub przynajmniej dorozumiane), składane w imieniu Fundacji. Istniejący w Fundacji określony porządek składania oświadczeń woli w jej imieniu (jej reprezentację) odnosić trzeba także do wspomnianych potwierdzeń. W rezultacie nietrafny pozostaje zarzut naruszenia art. 13 ustawy o fundacjach poprzez jego zastosowanie w rozpoznawanej sprawie. Sąd Apelacyjny nie stosował w ogóle art. 410 § 2 k.c., toteż eksponowany w skardze zarzut naruszenia tego przepisu należy uznać za bezprzedmiotowy. Sąd ten uznał tylko, że istniały prawne podstawy do uchylenia kwestionowanych uchwał, a w uzasadnieniu postanowienia, w części dotyczącej istnienia podstaw wznowienia postępowania (s. 8), wspomniał tylko ogólnie o prawnych konsekwencjach uchylenia kwestionowanych uchwał.

5. Naruszenie przez zaskarżone postanowienie art. 13 ustawy o fundacjach (w zw. z § 11 statutu) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie skarżący dostrzega w wadliwym przyjęciu, że środki finansowe wypłacone z tytułu wynagrodzeń pomniejszały pulę środków przeznaczonych na wypłaty dla beneficjentów Fundacji, gdy tymczasem stanowiły one jednak „wyodrębnioną część środków administracyjnych i wysokość (ich) nie wpłynęła na pulę środków przeznaczonych dla beneficjentów Fundacji” (s. 3). Należy zwrócić uwagę na to, że Sąd Apelacyjny nie dokonywał w tym zakresie żadnych ustaleń faktycznych. Nie było to zresztą niezbędne dla rozstrzygnięcia. Sąd Apelacyjny oceniał tylko to, czy zarząd Fundacji był upoważniony do przyznawania, na podstawie własnych uchwał, wynagrodzenia lub innych świadczeń związanych z pełnioną funkcją członka zarządu, poszczególnym osobom fizycznym wchodzącym w skład tego organu. Chodziło zatem jedynie o badanie legalności takich uchwał z punktu widzenia tytułu do ich podejmowania i ich materii.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę z braku podstaw do stwierdzenia, że zaskarżone orzeczenie jest niezgodne z prawem (art. 424¹¹ § 1 k.p.c.). O kosztach postępowania orzeczono stosowanie do postanowień art. 98 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 424¹² k.p.c.